

Sportfiskarnas policy för utsättning av fisk

Antagen av styrelsen för Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund 2014-02-12

Sportfiskarna anser att:

- Förstärkning av fiskbestånd ska i första hand ske genom restaurering av vatten och reglering av fisketryck
- I andra hand kan förstärkning ske genom återintroduktion och förstärkning av naturliga arter och stammar
- I tredje hand kan förstärkning ske med främmande men tidigare utsatta arter och stammar som inte riskerar den biologiska mångfalden och genetiska skador
- Utsättning av viktiga arter för sportfisket som t.ex. regnbåge kan ske för att öka kvaliteten i vissa vatten som saknar attraktiva arter men utan att riskera biologisk mångfald och spridning av fisksjukdomar

Bakgrund

Utsättningar och flyttning av fisk har en lång tradition i vårt land och finns belagda ända från vikingatiden. Tidigt användes utsättningar och flyttning av fisk som en metod för att skapa produktion av fisk för konsumtion i fisktomma vatten. Öring och röding flyttades till nya vatten i fjällregionen och sik spreds till många vatten när Norrlands inland koloniserades. Även bytesfisk har spridits; framförallt nors, elritsa, småspigg, mört och siklöja.

Den moderna fiskevården började utvecklas i Sverige i mitten av 1800-talet. Då började också tekniken med konstbefrukning och konstgjord kläckning av ägg att användas. Utsättningarna gjordes framförallt i sjöar med inhemska laxfiskar för att öka produktionen av fisk för konsumtion. Befruktad rom eller nykläckta yngel av lax, öring, röding och sik fick en omfattande spridning över i stort sett hela landet. Regnbågen importerades till Sverige i slutet av 1800-talet. Den har sedan dess blivit en av de mest betydelsefulla fiskarterna såväl för utsättning i sportfiskesammanhang som för det svenska vattenbruket. Den har satts ut i mycket stor mängd i alla typer av vatten och finns i fiskodlingar över hela landet. Regnbågen reproducerar sig normalt inte i Sverige. Endast ett fåtal fall av naturlig reproduktion är kända men de har inte resulterat i några varaktiga bestånd. I senare tid har utsättningar för konsumtion fått mindre betydelse och idag sker utsättningar och flyttningar av fisk framförallt av följande skäl:

- För att restaurera fiskbestånd i skadade vatten
- För att kompensera för rekryteringsskador
- För att förstärka befintliga bestånd
- För att skapa nya fiskemöjligheter

- I vetenskapliga sammanhang

Storskaliga utsättningar av framförallt lax och öring görs som kompensation för skador orsakade av vattenkraftsregleringar. Omfattande utsättningar av ål görs också som en kompensation för en långvarig nedgång i den naturliga rekryteringen. Utsättningar av havsöring sker i Stockholms län för att upprätthålla ett attraktivt sportfiske efter öring. Regnbåge används allmänt som sättfisk i put-and-take-vatten.

Utsättningsverksamheten är betydelsefull för både yrkes- och sportfisket liksom för utveckling av fisketurism och kan i vissa fall medföra att fisketrycket på naturliga och känsliga bestånd minskar. Utsättningar kan däremot också medföra stora risker och äventyra den biologiska mångfalden. Vid utsättning av fisk måste därför nyttan alltid vägas mot dessa risker. Mot bakgrund av detta utarbetade Fiskeriverket tidigare föreskrifter avseende utplantering och flyttning av fisk (FIFS 2011:13), numera ingående i Havs- och Vattenmyndighetens författningssamling.

Olika typer av utsättningar

Som visats ovan kan syftet med en utsättning av fisk variera beroende på vad man vill uppnå och utsättningar kan delas in i följande grupper och begrepp:

Utsättningar för att bevara hotade arter och stammar

Återintroduktion – utsättning av en art i ett vattenområde där den tidigare förekommit naturligt men på grund av mänsklig aktivitet dött ut.

Förutsättningen för naturlig återkolonisation ska alltid utredas och prioriteras, om den bedöms möjlig inom rimlig tid. Om inga förutsättningar för naturlig återkolonisation finns kan utsättning bli aktuell efter riskbedömning. Ursprunglig stam eller stam som är närbesläktad eller delar liknande genetiska egenskaper som den ursprungliga ska användas.

Stödutsättningar – utsättning med syfte att bevara en art eller stam i ett vattenområde där den är svag eller hotad.

Om svaga bestånd orsakas av för hårt eller felaktigt fisketryck ska de i första hand skyddas genom reglering av fisket. Eventuella miljöstörningar som kan bidra till svaga bestånd ska identifieras och så långt det är möjligt åtgärdas, exempelvis genom biotopvårdsinsatser i lek- och uppväxtmiljöer. Utsättningar kan efter riskbedömning möjligen vara en åtgärd om störningsfaktorerna inte kan elimineras. Befintlig stam ska användas och åtgärden ska följas upp.

Utsättningar för att främja fisket

Introduktion – utsättning av en för landet främmande art eller stam eller en i landet förekommande art eller stam som sätts ut utanför sitt naturliga utbredningsområde.

Introduktioner av för landet främmande arter eller stammar ska så långt möjligt undvikas. För vissa arter eller stammar som redan finns i landet kan vissa undantag medges efter noggrann riskbedömning. Detta gäller exempelvis gräskarp, bäckröding, kanadaröding och olika rödinghybrider.

Regnbåge bedöms däremot inte innebära någon större risk förutsatt att man följer gällande krav beträffande fiskhälsokontroll. Regnbåge har satts ut i mycket stor omfattning i hela landet under mycket lång tid och det finns inga sakligt grundade belägg för att den utgör något hot mot inhemsk fauna. Till skillnad mot exempelvis bäckröding och kanadaröding saknar den förmåga att bilda livskraftiga bestånd.

Utsättning av främmande arter eller stammar får aldrig medföra att ursprungliga arter eller den biologiska mångfalden i området skadas eller avsevärt förändras.

Förstärkningsutsättning – utsättning för att bibehålla eller öka beskattningen i ett vattenområde där arten redan förekommer.

I öppna system bör beskattning i första hand bygga på naturligt reproducerade populationer och åtgärder för att stärka bestånd vidtas genom exempelvis biotopvårdsinsatser i lek- och uppväxtmiljöer. I eventuella förstärkningsutsättningar ska i första hand användas fisk med härstamning från samma population som utsättningen ska göras i och bästa tillgängliga teknik för bevarande av genetisk variation bör alltid tillämpas.

Kompensationsutsättning – utsättning för att kompensera för en skada åstadkommen genom mänsklig påverkan, i enlighet med dom eller beslut i vattenmål.

Skador åsamkade genom exploatering av vattenmiljöer, exempelvis vattenkraftsutbyggnad, bör i första hand kompenseras med resurser och åtgärder för att skapa naturliga vandringsvägar och möjligheter till naturlig reproduktion. Kompensationsutsättningar bör vara en sista utväg. När kompensationsutsättning blir aktuell bör lokala stammar (älvegen fisk) användas.

Vid en eventuell utfasning av befintliga kompensationsutsättningsprogram ska dessa ersättas genom att återskapa förutsättningar för naturlig reproduktion i motsvarande omfattning i berörda vattensystem. Detta måste ske med utgångspunkt från gällande vattendomar samt utifrån gällande miljö- och vattenlagstiftning.

Put-and-take-utsättningar – utsättning av fångstbar fisk i vattenområde där fisken ej förväntas etablera självreproducerande bestånd.

Put-and-take-vatten med regnbåge utgör för många den enda möjligheten till fiske efter laxartad fisk och är ofta den första kontakten med flugfiske. Sportfiskarna vill värna tillgången på rätt skötta

och rymningssäkra put-and-take-vatten. Undantag från bestämmelserna i 9 §, FIFS 2011:13, bör därför kunna medges.

Riskbedömningar

För att på bästa sätt konsekvent kunna förhålla sig till ovanstående policy krävs kunskaper om det vatten som kan bli föremål för utsättningar, genom en bedömning av vattnets skyddsvärde. En sådan bedömning underlättar den riskbedömning som alltid ska föregå en utsättning.

I riskbedömningen ska alternativa åtgärder till utsättning redovisas vilka sedan ligger till grund för en värdering mellan nyttan av en utsättning och riskerna med den.